

מחשבה תורנית

ליון

מבט נוסף לפרשה

יוצא לאור ע"י מוסדות "הפקדתי שומרים"
רשת כוללים: חצות לילה. מוצאי שבת - בית שמש

פרשת בשלח

גיליון מס' 23

דברי התורה בגליון והלימוד בכללים
מוקדשים השבוע להצלחת כל ידידי כולל הפקדתי
שומרים ברוחניות ובגשמיות ובפרט ידידנו:
נתנאל גבאי סוכנות לביטוח
שי בן יפה
והאחים היקרים שנטלו את הוצאת הגליון
אבי בן מזל - אופיר בן מזל
ולרפואת האישה שולה ג'ולייט בת זריפה לרפ"ש
המעוניינים להקדיש ולהנציח מע"ג הגליון
ניתן לפנות דרך המייל - chazot20@gmail.com
או באתר "כולל הפקדתי שומרים בית שמש"
<http://chazot.s23.upress.link>

תוכן הגליון

- מאמינים מצד אחד ומתלוננים מצד שני.
- לקפוץ לים סוער, זקוקים לאומץ? גבורה? אולי משהו אחר?
- מה ההיפך מ'מתלונן'?
- שני שותפים בעסק מגבילים אחד את השני או מקילים אחד לשני?
- מהי החירות המושלמת?
- הטוב המשולם הוא בעבר הוא בהווה?

סיפור השבוע

הילד שעשה מכה של כסף

ובזה מבוואר מה שהערנו אחר שבקריעת ים סוף נתחזקה האמונה אצל עם ישראל אם כך מה מצאו מקום להתלונן, התשובה מה שהתלוננו עם ישראל לא משום שחלילה לא האמינו אחר שנתקבע בהם האמונה בקריעת ים סוף, ועצם התלונה כמו שהתבאר לא נבע חלילה מצד כפירה בהקב"ה או בהנהגתו, כי אם טענה כנגד משה שסברו בדעתם שהולכים במדבר על דעת עצמו ונטה בזה מרצון השם ובשביל זה הקב"ה מעניש אותם, והטענה עליהם בזה, קודם הטלת האשמה על שליחי השם מוטלת עליכם החובה להפנות את בקשתכם להקב"ה ולא להאשים במצב הקשה שהגעתם אליו את האחר..

ועתה נציג שאלה - אם היינו מתבקשים להגדיר את המידה הניגודית (ההפכית) של מתלונן..מה היינו עונים על שאלה כזו..שאלה קשה..ובכלל היינו אומרים שמתלונן נגזר מכמה פנים ולא בהכרח רק ממידה אחת, אם משום תוכנת הנרגנות או 'כפיות טובה' אם משום קנאה וכו'. שכן יש מתלונן משום שהוא כפוי טובה, או משום שהוא אדם נרג בטבעו, או משום קנאה וכו' אבל לא כל האנשים המתלוננים חולקים בסיבה אחת. כך היה אפשר לענות על שאלה שכזו.

אבל באמת התשובה המדויקת לשאלה זו, נמצאת גם היא בפרשתנו, מאורע בולט בפרשה, שיש בכוחו לשפוך אור על הצד ההפוך של 'מתלונן'.

המאורע המדובר התרחש בעת מעמד קריעת ים סוף, יותר נכון רגע קודם לזה, בשעה שעמדו עם ישראל בפני הים הסוער ומאחוריהם מצרים שועטים המבקשים להרגם ומשה מכה במטהו על הים על פי ציווי השם לקרוע את הים, מתואר בחז"ל (גמ' סוטה לז. מכילתא שם פרשה ה' ליקוט שמעוני שמות - פרק יד) שהכניסה לתוכו לוותה בהתנצחות של השבטים, האחד טוען שהחובה מוטלת על חבריו, וחבירו מטיל על חבריו וזה שוב מחזיר לראשון...עד שקפץ נחשון בן עמינדב.

שש מאות אלף סיבות היו לנחשון למה לא הוא זה שצריך לקפוץ לים הראשון אבל חרף זאת הוא קופץ לים ומשאיר את 'הסיבות' ביבשה.

מה היה מיוחד בנחשון שלא היה בשאר האנשים, אם משום האומץ וגבורה שניחן בהם, אין בזה בכדי להסביר את פשר המעשה, שכן בתוך שש מאות אלף איש, מן הצפוי למצוא אנשים לא פחות אמיצים וגבורים ממנו, ומה ההבדל איפוא בין נחשון 'הקופץ', לאותם אלו שהשתחו בעמידתם על שפת הים.

מה היה מיוחד בנחשון שלא היה בשאר האנשים, אם משום האומץ וגבורה שניחן בהם, אין בזה בכדי להסביר את פשר המעשה, שכן בתוך שש מאות אלף איש, מן הצפוי למצוא אנשים לא פחות אמיצים וגבורים ממנו, ומה ההבדל איפוא בין נחשון 'הקופץ', לאותם אלו שהשתחו בעמידתם על שפת הים.

מוכרחים להסיק מזה, שהמיוחד בנחשון בשונה מכל השאר, הוא בקבלת האחריות..

נחשון נטל על עצמו את האחריות, הוא לא פזל לצדדים ולא המתין למישהו אחר שיעשה את 'העבודה', על אף שתמיד היה יכול לקוות שאחד מתוך שש מאות אלף

תפסיק להתלונן

הרב אברהם נסים - ראש כולל הפקדתי שומרים

עם ישראל מתלונן על מים, על לחם ובשר ושוב על מים.. סך הכול על שלושה תלונות או קוראים בפרשה..התואר מתלוננים בא במשמעות שלילית, של אדם המתלונן על מה בכך, אדם מנדנד עם טענות שואו לא מוצדקות, ואפילו קנטרניות משהו.. ובל נשכח, שמאורעות הללו, סמוכים הם לנסים המופתיים שחזו בהם עם ישראל, דור דעה שכזה, שהגיע להשגות נפלאות, זכה לראות את מעשי ההשגחה העליונה בצורה המוחשית ביותר שכן אנוש יכול להשיג, ועם זאת רגע אחרי נדמה שאין לדברים הללו כושר השפעה לטווח ארוך, והוא מתמוגג לו במהרה, והעם הנווד במדבר מעלה תאנות ומענות כנגד אלו שהוציאו ממצרים מעבודת פרך.

ובכלל השאלה המזדקרת מאיליה היא עצם בקשת העם לקבל מים, בקשה חיונית מאין כמותה, אחרי שלושה ימים שהם צועדים במדבר תחת שמש קופחת והמים כבר אזלו, כעת הם ובניהם ומקניהם עומדים בפני סכנת התייבשות עד מוות, העם מבקש להרוות את צימאונם להחיות את נפשם, ואת הבקשה הכל כך פשוטה וצודקת מכתירה התורה בשם 'תלונה' ואת אנשיה למתלוננים תואר המעניק משמעות שלילית, בעוד שבקשה מאין זו היא כורח המציאות, בקשה צודקת, ומה איפוא תלונת התורה על תלונת עם ישראל..

וכן עצם הקשיים במדבר שנתקלים בהם עם ישראל ורק אחר תלונתם הקב"ה ממציא להם את צרכיהם, זו הנהגה שונה ממה שנוהג איתם עד כה. במצריים, הראה את כח ההשגחה את הנסים והנפלאות ושידוד מערכות הטבע אם במכות שקיבלו המצרים ואם בקריעת ים סוף, ואילו עתה לא זו בלבד שלא ממציא להם ניסים אלא מערים בפניהם קשיים ואת כל מבוקשם ממציא דווקא אחר שמתלוננים, מה טעם השינוי בין הנהגות.

ואם בכל אופן התורה מגדירה את טענת עם ישראל על חסרון מים ולחם וכו' בשם תלונה פירושו של דבר שהיה בטענתם משהו לא צודק לא נכון, אלא טענה לשם טענה, ולזה יקרא תלונה, וזה תמוה מאד כיצד אותו עם שחזה בנסים הגדולים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, יטען כנגד מטיבו טענות שווא..

עוד הערה נחוצה הנה בכל שלושת התלונות, משה רבינו נעטר בתפילה רק אחר שכלו כל הקיצים ועם ישראל מתרעם כלפיו וכלפי אהרון, ומה ראה מרע"ה להמתין עד 'הרגע האחרון' ולא תיכף בתחילת הקושי שנתקלים עם ישראל להעתיך בתפילה.

והתמיהה הגדולה בזה, הנה אחרי המאורע של קריעת ים סוף כתוב "ויאמינו בהשם ובמשה עבדו". לכאורה כל שרשת התלונות של עם ישראל שהתרחשה בסמוך לזה, וסותרת היא לאמונה שאחזו בה, ואם כן איך מסתדרים שני הדברים, תלונה מצד אחד ואמונה מצד שני..

התשובה לכל השאלות היא אחת. כל המצבים הקשים שעמדו בפניהם עם ישראל, לא יד המקרה כי אם יד ההשגחה העליונה סובבה כל אלה, הקב"ה חולל לעמו ניסים ונפלאות שידד בשבילם את מערכות הטבע, ועתה שיצאו מהגלות, ואילו הם טעונים בנסים ונפלאות, הגיע העת לנסות את העם ולהעמיד אותו במבחן האמונה בטרם הוא מקבל את התורה, מבחן זה בשונה משאר מבחנים הציון מאה לא יוענק דווקא לאלה שענו נכונה במבחן, כי אם לאותם אלה שקלטו בכלל שמוצב בפניהם כאן מבחן, והקושי והאתגר שיעמדו בפניו אם קשיי צמא ורע הוא לא תלוי בגורם כלשהו, כי אם מצב התלוי ביד ההשגחה, זאת אומרת אם יעשו אבחנה שהאתגר והקושי הוא לא בא תוצאה מסיבה טבעית סתם, וכמוה גם הפתרון הרצוי לא יבוא בדרך טבעית, כי אם בדרך של אמונה ותפילה למציב האתגרים הקב"ה, ואילו ורק אלו צריך לפנות להתפלל ולבקש בתחינה שייתן להם את המוצא מהסכך, ולכן עם כל זאת שעצם הבקשה של עמ"י אם למים וכו' מוצדקת, עיקר הטענה אליהם היא בהטלת האשמה על משה ואהרון שליחי ה' זאת במקום לשאת כפים כלפי מעלה ולבקש מאת הקב"ה שייטיע בידם. ואת זה משה ידע שכל הקשיים הנערמים בפניהם אינם אלא ניסיונות מאת מסובב הסיבות, ולכן המתין לראות אם עם ישראל פונים אל הקב"ה אם לאו, ורק אחר שהעם היצא ממדבר סיני ומצא למשה, נזקק משה לתפילה להקב"ה שעם זאת שהעם היצא ממצרים לא שם אמונו ומבטחו בהקב"ה בכל פרט אבל שיעתר להם לספק צורכיהם..

איש יהין לקפוץ ראשון, זאת משום שראה את עצמו אחראי למצב, שכן אם יש בכוחו לפתור אותו מה לו להטיל בדווקא על האחר, לזה קוראים נטילת אחריות.

ואם נשאל איך כל זה קשור למתלונן או להיפוכו, ומה קשר יש לו לסיפור תלונת עם ישראל, עם המאורע שהתרחש עם נחשון בן עמינדב. אבל כשנתבונן נראה לדעת, שסיפור התלונה משקף את הדרך הפוכה מהדרך שאחז בה נחשון.

הניגוד הגמור לנטילת אחריות כמעשה נחשון, הוא תכונת המתלונן, במקום שיבדוק טוב טוב את עצמו, ינסה לטפל במה שנתקל בכוחותיו שלו, הוא מטיל את האשמה על האחר. עם ישראל כשנתקלו בקשיים, כל תלונתם מופנית לעבר משה ואהרן, בהם הם רואים סיבת הבעיה וממילא גם את פתרונה, הם לא בודקים בעצמם שמא הקשיים הם אותם שמיימי, שעת מבחן שעורך להם הקב"ה, והציון יקבע לא בפתירת הקושי והאתגר כי אם במציאת 'מסובב האתגרים' והקשיים, חלף זאת הם מטילים את האשמה על האחרים במקום ליטול אחריות ולפתור בכוחותיהם את האתגרים המוצבים בפניהם.

ועתה נסיף להעמיק עוד בפשר האירועים הקורים עם העם העברי בשיטוטו במדבר. כפי שכתבנו הערמת הקשיים על עם ישראל במדבר הייתה בכדי לחנוכם באמונה. אבל ייתכן לבאר הסיבה לזה בדרך נוספת, עמוקה יותר.

הנה יציאת מצרים עיקר מה שהיא מסמלת זה את החירות שזכו בה עם ישראל אחרי מאתים ועשר שנות עבדות, מעבד 'נרצע', לאדם חופשי שלא מחויב דבר לאדם זולת בוראו, אבל בזה אין די, **כל זמן שהאדם יש לו חירות מישות כלשהי אבל אין לו חירות 'בעצמו' לא ניתן לומר שחירות היא לו.**

נסביר מעט. כפי שקבענו את 'המתלונן' במשבצת המנוגדת לאחריות, **ייתכן לומר שהאדם זוכה בחירות אמיתית דווקא כאשר הוא נוטל על עצמו אחריות.** ממש כך, אם כי על פניו הדברים נראים כסותרים אחד את השני, שכן אם אדם נוטל על עצמו אחריות, הרי הוא מגביל בזה את עצמו ואיפה לו החירות. אבל לא כך הדבר כמו שנפרט.

כל זמן שהאדם לא נוטל אחריות, פירושו של דבר שהוא תלוי באחרים, **הוא לא מנהל את הדברים כי אם רוצה להתנהל ולהיות תלוי באחרים שהם יעשו לו את 'העבודה', וההשלכות בזה הם פשוטות שאם אותו אחר שנתלה בו לא מספק את העבודה, הוא גם מגביל אותו, את 'התלוי', לעומת זה כשאדם נוטל על עצמו אחריות ולא תלוי באחרים, הרי לו חירות, ללא הגבלה ובלא שתלוי במעשה האחר.**

לצורך הדוגמא נקח שני אנשים השותפים בעסק אחד. כל שותף בפני עצמו אין לו חירות לעשות ככל העולה על רוחו, הוא מוגבל בכל צעד שעולה בדעתו, וצריך לסכם על כל דבר עם שותפו, **אמנם אם רוכש את חלק השותף, גם שנוטל אחריות על החלק הנוסף, אבל זהו חירותו לעשות בעסק ככל אשר יחפוץ.**

אחרי שהסברנו את הדברים ייתכן שזאת הסיבה מה שהקב"ה מערים בפני עם ישראל קשיים ואתגרים, שכן עם זאת שיצאו ממצרים ונגאלו מעבדות לחירות אבל **כל זמן שהם לא נוטלים אחריות על עצמם, הם עדיין לא נחשבים כבני חורין בפועל וזה באו הקשיים לחנוכם ליטול על עצמם את האחריות ממנה יגיעו לזכות בחירות אמת.**

וייתכן לומר שזאת הסיבה גם מה שהקב"ה מביא עליהם את עמלק, ושלא כהנהגתו כלפי המצרים שעם ישראל נצטוו אך להחריש ולא להילחם ואילו במלחמת עמלק הקב"ה דורש שעם ישראל יהיו שותפים פעילים בה, זאת משום שאחרי שהעם התלונן ולא נטל את האחריות וממילא גם לא הגיע לחירות האמתית, **אם כן לתקן זאת אם זקוקים הם בעצמם להילחם, סוג של לקיחת אחריות, ובה יגיעו לחירות האמתית.**

עוד נקודה המצריכה בירור. התורה מתארת את קושי השעבוד שהיה מנת חלקם של העם העברי במצרים, עבודת פרך על שלל מרכיביה, 'עבודה קשה' 'קוצר רוח' 'אנחה' ענויי הגוף והנפש, ואם כך הדבר האחרון שהיה עולה על דעת כל אדם באשר הוא לחזור שוב למקום שכזה. **ואילו עם ישראל מעלים בערגה את סיר הבשר שהיה ערוך להם במצרים, ומתארים חיי נחת ורווחה ההיפך מכל המתואר באמת.**

עוד נקודה המצריכה בירור. התורה מתארת את קושי השעבוד שהיה מנת חלקם של העם העברי במצרים, עבודת פרך על שלל מרכיביה, 'עבודה קשה' 'קוצר רוח' 'אנחה' ענויי הגוף והנפש, ואם כך הדבר האחרון שהיה עולה על דעת כל אדם באשר הוא לחזור שוב למקום שכזה. **ואילו עם ישראל מעלים בערגה את סיר הבשר שהיה ערוך להם במצרים, ומתארים חיי נחת ורווחה ההיפך מכל המתואר באמת.**

זה גם אם נעשה אבחנה ברורה בין 'ערב רב' לשאר העם עדין התמיהה עומדת: וכי ערב רב לא ראו את כל הניסים והנפלאות. וכי ערב רב מקור דמיונם מופתח יתר על המידה משאר העם הישראלי עד שמשתוקקים הם לסייר הבשר שהיה או לא היה להם במצרים.

ייתכן שהטענה של אותם קיצוניים נבעה מהזכרון האחרון והקצר שהיה להם מאותה תקופה של המכות שנמשכה כמעט שנה, ואז גם עבודת הפרך פסקה מעליהם ונעשו במידת מה חופשיים, כמבואר בחז"ל, והיו מסוגלים לפרנס את עצמם, **שלא לדבר על הביזנע'ס 'הניצולי' שעשו עם המצריים, מכרו להם ליטר מים במכת דם במחיר העולה על 'שתות' של ששת אלפים הוי אומר באלף אחוז יותר... ובאותו הזמן**

גם היה באפשרותם לצרוך בשר ולרכוש מקנה וצאן. ולזאת השנה הם התכוננו בשבתנו על סיר הבשר, אבל את כל אותם שמונים ושש שנים שבהם היה עיקר השעבוד כמבואר בחז"ל - וממילא לא סיר בשר וגם פחות מזה לא קיבלו- הם לא זכרו.

ואפשר להסיק מכאן שטבעו של האדם שהוא מסתכל על הטוב שהיה לו בעבר, כה"טוב המושלם" זאת אומרת, הוא מגדיל את מימדיו הן באורך הזמן והן באיכותו. ואילו דבר רע הקורה בהווה הוא מגדיל את מימדיו ואת הטוב רק מקטיין. ומכאן גם באה ההשוואה השגויה כלפי ההווה והעתיד, ולא עברו עליהם יותר משלושים יום במדבר בלי בשר ומיד התלוננו עד שפנשם איוותה לשוב מצרמה מקום בו שמונים וחמש שנה מסתבר לא אכלו בשר.

סיפור השבוע

מכה של כסף

ובכדי להמחיש במקצת את ההבדל בין אחד שמתלונן על כל מצב של קושי לאחר שמתגבר על זה בכוחותיו נביא סיפור נחמד.

כשרבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל היה ילד, באחת הפעמים בהן הלך בדרכו לחיידר ללמוד תורה, פגע בו ערל אחד והפלה בו את מכותיו על היותו יהודי.

הילד יהונתן שהיה חכם ופיקח, במקום לבכות החליט לחנוך את הגוי הערל. ובחכמתו הרבה כאשר בא הגוי ללכת לדרכו אחרי שהפיק את זממו, קרא לו ואמר לו: רגע, אל תלך, יש לי כמה פרוטות בכיס שקבלתי מאמא שלי לקנות אוכל לחיידר, ואני רוצה להביא לך אותם.

הגוי נתפלא 'הודים עם משונה שכזה': ושאלו לפשר הדבר: הרי הפליתי בך מכות, ומדוע אתה רוצה עוד להביא לי כסף?

השיב לו הילד יהונתן: תראה, יש היום מנהג אצל היהודים שגוי שנותן מכות ליהודי, צריך היהודי לשלשל את כל הכסף שבכיסו ולהביאו לאותו הגוי. לכן קיימתי את המנהג.

הגוי מיד חשב לעצמו, מה אני הולך על קטנים שאין להם כסף גדול, אני אלך על גבירים יהודים ויפליא הם מכות נאמנות ועל ידי כך אתעשר עושר גדול. וכך עשה. הגיע לאזור בית הכנסת הגביר היהודי הראשון שנקלע לנגד עיניו התחיל מפליא בו את מכותיו. וכשסיים פשט בניחווחות את ידו לעבר הגביר המוכה עד זוב דם.

הגביר בהתחלה לא עיכל מה קורה כאן, לא זו בלבד שנתן לו מכות נאמנות, עוד מבקש הלה שיביא לו את כספו אשר בכיסו. כשהתעשת לבסוף החל צועק הגביר שהיה ממכובדי הקהילה, ותיכף ומיד התקבצו כל הקהל ותפסו את הגוי הזה ולקחוהו לתחנת המשטרה הסמוכה למקום. מיד הוכנס אותו ערל למעצר, עד שיוכל לפני השופט לקבל את גזר דינו.

והנה תוך כדי החקירה על דבר הפשע שעשה שאלו החוקר על מה ולמה עשה כדבר הזה. והלה לתמו סיפר שבבוקרו של יום פגש נער יהודי, שאמר לו כי המנהג היום שמי שנותן מכות ליהודי, אותו יהודי צריך להביא לו את כל כספו אשר עמו. החוקר שאלו" מיהו זה אותו נער וכיצד נתקל בו וכו', ועד מהרה התגלה בחקירתו גם מעשה הפשע שהפליא את מכותיו באותו הנער.

ביום המשפט המיוחל נשפט הגוי על כל פשעיו; על כך שהתעלל בילד היהודי, וכן על התעללותו בגביר. קיבל עונש של קנסות כבדים מאד, ומעצר לזמן לא מבוטל. וכל זה בזכות פקחותו של הילד יהונתן שהתפרסם בגדלותו לר' יהונתן אייבשיץ בעל ה"ערות דבש" 'התומים' ועוד ספרים רבים.

הנער יהונתן במקום לבכות ולהתלונן למאן דהו, טיפל בגוי בכוחות עצמו.

קריאה נרגשת לעמך בית ישראל

מוסדות הפקדתי שומרים מחזיקה ב"ה שני כוללים בעיר בית שמש וכשלושים אברכים. האחת כולל חצות לילה ובו לומדים האברכים מחצות לילה עד עלות השחר, לילה בלילה. וכן כולל מוצאי שבת בו עוסקים למעלה מעשרים אברכים בסוגיות מסכת שבת בעיון רב עד מסקנת ההלכה. בנוסף למספר שיעורים שבועיים הנמסרים ברחבי העיר בית שמש ע"י ראש הכולל אם בהשקפה, פרשת שבוע, הלכה וגמרא. ההוצאות בחודש גדולות מאד, לכן אנו מבקשים מכל יהודי שיש בידו, אנא עזור להחזיק בידי התורה הקדושה, להירתם ולעזור כפי יכולתך בהחזקת הכוללים. ואחד מן האברכים יקדיש את לימודו להצלחתך ובני משפחתך.

ליצירת קשר - קביעת שיעורים ופרטים נוספים

במייל - chazot20@gmail.com

השבוע נטלו את הוצאות הגליון הנדיבים:

ידידנו האחים היקרים לבית משפחת אוהיון - מבית רשת מחסני מיזוג

מר אבי בן מזל - מר אופיר בן מזל

הקב"ה ישיע עליהם שפע רב על כל הסיוע שמושיטים לכולל ופעולותיו, להם וכל בני המשפחה עליה ברוחניות ובגשמיות ובראיאת איתנה לכל בני המשפחה.

וכן נודה לידידנו היקר ר' לידור עמר המסייע בידינו מבית חברת גילרום דיו

המשווקים מחסניות דיו בשבעים אחוז הנחה. 02-5441011